

и в стихотворението “Не си виновна ти” са подчертани римуваните и обикновените цезури, сякаш поетът е искал да е сигурен, че са още в текста, а не са избягали някъде. Затова и огромно множество страници са подпечатани със семейния печат на Лора и Пейо, представляващ монограм от сплетените букви на имената им. Понякога печатът е полаган по два пъти. Има го и на корицата, шмуцтитулката и титулката на книгата. Старателно е означено графичното обособяване на строфите в “Теменуги” и “Овчарска песен”. Върху титулката решително е зачертана първата дума от подзаглавието “Отбрани стихотворения” - жест, който говори сам за себе си. Като се има предвид характера на Яворовите поправки, не може и дума да става за обикновена авторизация на текста, а за дълбоко премислен и отговорен творчески труд.<sup>45</sup>

Като гледаш тези печати и подписи на Яворов върху белите полета, често пъти и на двете страни на листа, имаш чувството, че пред теб е някакъв нотариално заверен документ. Покъртително е да се прелистват днес тези страници с едрите, огромни букви от ръката на слепия поет. Особено след като вече знаем какво се е случило после. Знаел го и самият поет и го е желал, поставен в напълно безизходно положение - и духовно, и морално.

## IX.

Има нещо трескаво, прекалено самовзискателно в последното, предсмъртно авторско усилие на Яворов, някакъв перфекционизъм, който сякаш се стреми към пределно самоизчерпване. Това никога не са били неща чужди нему, но сега е може би по-различно, сега въпросът е - какъв завършен вид да се придаде на едно творчество във времето, когато съдбата вече е промърморила: край! - и във времето после. Това също е проява на самочувствие, макар и трагично.

От онези избрани от него и включени в първото издание на “Подир сенките” 118 стихотворения и поеми, Яворов сега запаз-

---

45. Единият екземпляр от проекта за второ издание на “Подир сенките”, а също и семейният печат се пазят в музея на Яворов в Чирпан.